

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

IV. Vasorum omnium, quæ ventri continentur, partitop ac summaria
consideratio

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

An excre-
torum expul-
sio inuenit.

Quo verò consilio Galenus eddiderit in capite nono lib. 4. de vsu partium, iuuare quoque siccorum excrementorum expulsionem, dum ad transfusum septum comprimuntur intestina; equidem planè non video. Illud tamen intelligo, nullum peritoneo inesse motum, quo comprimere possit: sed id, quod à Galeno tributum est peritoneo, ad abdominis musculis pertinere. Tantùmque abest, vt illud comprimat vnquã intestina, vt ipse à musculis illis comprimatur eorumque motum sequatur: neque agat quidquam aut moueat, sed patitur duntaxat & moueatur. Non enim mouendi instrumentum membrana est, sed musculis & tendo.

Substantia.

Verùm ad illius substantiam considerandam reuertamur. Exterior eius superficies quasi asperior est, vt in cumbëtibus adhæreat musculis: interior magis læuis & tersa, propter benigniorem viscerum contactum. Interdum etiam adipe in subis præsertim, aut certè a quo humore oblita. Sed in posteriore, qua sui ortus principium sumit, maior multò, quàm in anteriori, crassitudo. Etenim tenuatur sensim, dũ ad anteriora progreditur. Hæc ipsa tamen anterior pars crassior in vitis à xiphoidè ad vmbilicũ, quàm ab vmbilico ad pubem. In mulieribus contrã: fœtus enim gestandus maiori eguit robore.

Foramina.

Superiori parte, qua transfuso subreditur septo, tribus pateforaminibus quibus venę Cæue, œsophago cum adiuctis nervis, & arteriæ asperæ cum vena coniugis experite & aliquot nervis aditum præbet. Inferiori autem in vitis duplici: vt & feminaria vasa ad testes & vesicæ ceruicæ ad pudendum procurant. In feminis vnico, quo vteri ceruicis finis erumpat. In vtriusque aliis pluribus, quibus venę & arteriæ ad crura descendunt, & ad abdominis musculos rectos & alios quosdam ascendant. Anteriori demùm parte vno, quo vmbilici vasa continentur.

Vmbilici vasa.

Ea sunt, vena ex pluribus vteri fundum petentibus collecta: arteria, quæ ex illius item loci arteriis oritur: ac demùm vrinarius meatus, quæ vrachium vocant. Quæ simul iuncta per fœtus vmbilicum subeunt ac mox separantur. Nã vena interiori peritonei regioni attenla seorsũ ascendit ad iecoris cauum, vnde Porta egreditur: eiq. inserta perindè ad nutriendum fœtum, quandiu viuunt in vtero, sanguinè ducit, ac si proprio vesceretur cibo. Gibbum cam ingredi maluit Auicenna in capite de Generatione embryonis; ne si cauum intraret, bilis folliculum comprimens purgationem illius impediret. At si nunc turgida semper sanguine Parta non impedit; multò minùs tunc impediret.

Cur autem cauum iecoris potius, quàm gibbum subeat; minùs probo rationem à Galeno expositam in cap. 4. lib. 15. de vsu partium; vt ibi cum sit bilis vesicula, purgetur à bili sanguis, antequàm per corpus distribuatur. Sed hæc potius: quoniam ibi est confectus alimenti locus, quo à ventriculo duci debet ad Portam: ipsique initis cam ingreditur natura viam, quam semper tenere debet. Idcirco etiam vena est vna: quia æquum non erat ad eum vsum partiri venam ad quem plurimas deinceps in vnã collectura est natura.

Arteria verò bipartito diuiditur; vt tum dextræ tum sinistræ parti calorem addat. Itaque ex ea & vrinario meatu tria existunt vasa, velut funiculi tres, qui peritoneo similiter attenti figura qua-

dam triangulari deorsum feruntur ad pubem. Arteria hinc inde secundum vesicæ latera in amplas illas arterias iliacas inguntur; quæ prolabantur in crura: iisque naturalis corpusculi calor recreatur. Deque horum vasorum ortu perindè fuerit, siuè illorum sequendo vsum; quo ab vteri venis atque arteriis ad fœtum sanguinem spiritumque deducunt; indè vt dictum est deriuentur: siuè per se considerata, vena ab fœtus epate; arteriæque ab iliaci aortæ ramis ad vterum producantur, vt necessarium alimentum & calorem hauriant. Medius verò inter duas arterias incedit vrinarius meatus ex vesicæ corpusculi fundo ad vmbilicum protensus. Hoc enim, dum vtero gestatur, in allantoidem panniculum vrinam excernit.

At cum hæc omnia vasa educto in lucem fœtui minimè necessaria sint, quidquid ipsorum in corpore remanet, solidioris instar funiculi arefcit: neque inter grandioris corporis partes aut vasa numeratur; & in canibus ferè penitus aboletur. Ac de peritoneo quidem & vmbilico satis. Iam quæ interiori cavitæ continentur, spectanda sunt.

VASORVM OMNIVM, QVAE
ventre continentur, partitio ac sum-
maria consideratio.

CAP. IIIII.

His vasa omnia, quæcunque continen-
tur in corpore; circa alimentum quo-
quo modo versari videantur: quæ sunt
in ventre, vt ex eo fiat sanguis; cor, vt
in vitalem spiritum; cerebrum, vt in animale
mutetur: propriè tamen versari creduntur ea,
quæ circa illud, quatenus alimentum est, occu-
pantur. Ea sunt, quæ peritoneo detractò conspi-
ciuntur in ventre.

Porrò vt alimenti duplex est vsum: alter nutrire
consumptamque substantiam reponendo viuens
idem conseruare; alter ex quadam illius residua
parte alterum sibi simile procreare, specieque
conseruationi atque incolumitati providere.
Ita duo vasorum genera hoc loco continentur:
quædam ad nutriendum referuntur: alia procrea-
tioni dicata sunt. De vtroque genere illo ipso di-
cam ordine, quo in eorũ vsum natura progreditur.

Ergò vt alimentum nutriendo corpori oppor-
tunum præparetur, tria omninò præstanda sunt.
Primum sumendum est alimentum: deinde reti-
nendum, coquendum, atque à deteriori substan-
tia repurgandum: tum noxia hæc & excremento-
sa materia expellenda, stomacho sumitur: ven-
triculo & iecore retinetur & coquitur: felis vesic-
ula, liene, renibus, vesica altera, ac demùm inte-
stini deteriori materia seceruntur & purgatur. Ci-
bus enim & potus ore sumptus per stomachum
in ventrem deicitur: inde mox in chylum con-
fectus per intestina descendit, atque per mesente-
rij venas vtiliori parte extracta crassiores faeces
per anum pelluntur. Pars vtilior per Portam sub-
bit iecur. Ibi mutatur in sanguinem; flaua bili, vt
excremento tenuiori ad eius vesiculam; & atra,
quæ crassior est, ad lienum separatis: ambe post ad
ventrè & intestina transmissæ cū faecibus eiciuntur.

Duplex ali-
menti vsum.

Duo in ven-
tre vasorum
genera.

Circa ali-
mentum tria
opera.

tur. Sanguis cauum ingressus venam simul cum aquoso adhuc excremento, cuius ope arctissimas vias à Porta ad Cavam facilius penetrauit; renum vsu ab hoc, quod supererat, excremento aqueo repurgatur. Quod mox per vrinarios meatus mittitur in vesicam, atq. indè laxato cervicis musculo pudèdo mingitur. Ita sanguis totus optimè mundus ac purgatus per totum corpus distribuitur. Sed quædam tandem illius sicut & arteriaru spiritus pars per feminaria vasa ad testes ingreditur; quæ seminis naturam & vim adepta pèrque maris pudendum in fœmina vterum coniecta procreationem totam absoluit, naturæque perpetuitatem facit. Hæc est brevis eorum omnium, quæ ad ventrem spectant commemoratio.

Vasa hæc optime eo loco contineri.

Quæ si commodius quispiam credat propè os, quo cibus sumitur, collocari statim potuisse: is magno perè erret. Ea namq. pars à principe membro corde (de cordatis enim est sermo: alioqui cætera, quæ pulmonibus & corde carent, collo item carent & gula quæque opus non habent respiratione, ventrem ori coniunctum habere possunt, vt in tercio de partibus animalium lib. ca. 3. Aristoteles tradidit) occupata erat, quòd inter nutritionem & sensus, qui vigent in capite, medium esse oportebat. Neque erat equum ciborum, coquinam atque excrementorum officinam & sedem, quæ in infimo, & abiectissimo loco recondi solent, tam altè atque in media & optima ædificij parte ponere. Neque animali opportunum, excrementa capiti & sensibus esse propinqua: neq. commodum ea indè subducere atque egerere. Infimus locus ad vtrumque fuit eligendus.

Verum nec alimenti hæc & sobolis vasa in ofseo, dato minimèque cedente ac sese dilatate loco poterant condi. Nec superior illa regio tota carnea, inferior autè ossæ esse debebat. Vtrūque enim plurimas ac præcipuas animalis functiones impediuit. Denique respiratio, quæ tanto perè necessaria est operatio, vt ne minimo quidè tempore intermitti queat, & verò etiam vocis formatio; cum aère ore ac naribus hausto vsuræ essent, superiorem illum ac propinquum locum postulabant; quo adduceretur facilius & reduceretur aër, crebriorque illius fieret permutatio.

Hoc certè effectum est, vt quàm minima esset distantia. Nam statim sub septo, quo cordis hic & respirationis locus terminatur, cum iecore ventriculus positus est; ad quem patens est & peruius stomachus cibum ac potum adducès. Deinde sub ventriculo intestina iacent, quæ cõfectum cibum deducunt, ac per infimum locum egerunt excrementa. Reliqua his circumiecta fuerunt, opportuno & optimo quæq. loco. Sed iam seorsim singula consideremus à sumptione cibi factò principio.

DE STOMACHO.

CAPVT V.

Bo re ad podicem vsq. vna est & continuata via: quæ tribus præcipuis partibus cõstat. Prima cibus sumitur: altera cõficitur: tertia transmittitur, illiusque faeces secernuntur. Prima est stomachus, altera ventriculus, tertia intestina omnia.

Stomachus quid.

Longum enim canalem illum, qui à lingua radice protenditur ad ventriculum, *σπυαγορ*, & *διέ-*

A *σπυαγορ* Græci nominantur; aut etiam communi nomine *ισθμύς*, quòd angustus sit locus, per quem plurima interim vasa ducuntur. Ab angustia & longitudine appellatum fuisse dixit Aristoteles in 1. de animalium historia libro cap. 16. Latini stomachum potius seu gulam vocarunt.

In ipso initio tonsillas vtrinque habet (Græcis *μυελόσπυα*) hoc est glândulas, quæ contento humore tum linguam humectant, vt cibos gullet & mandatum interiore totam stomachi cavitatem irrorant, vt præmansus in ventriculū facilius prolabarur: & interdum in medio quoque ductu duæ aliæ eandem ob causam adiunguntur. Glutitur autem cib' agitatione primùm & motu linguæ: tum inferioribus stomachi partibus dilatatis superioribusque contractis. Quippe aptissimam huic vsui substantiam habet. Et quoniam ipsius principio latynx incumbit cartilaginea planè ac minimè cedens; deorsum tantisper, dum transit cibus, trahitur stomachus & larynx sursum recurrit. Sic enim in tercio de naturalibus facultatibus ca. 8. & in 7. de vsu partium ca. 18. obseruauit Galenus.

Tonsillæ.

Vigilia cibum.

B Duplici porò constat tunica præter eam, quam à peritoneo accipit, ex dorsi vertebrarum, quas percurrit, vinculis ortam; vt si fortis in gesto duriore cibo laceretur, ea quæ est interior aut alio modo corroderetur, altera superesset integra. Has in tercio de partibus cap. 3. considerans Aristoteles stomachum dixit ex neruo & cartilagine constare. Nam interna tenuior quidem paulò est, sed membranosior multò, durior, atq. ad patientium contumacior: quoniam non benè tritus persæpè ingeritur cibus. Ea lingua, palati, totiulque oris, ac ventriculi tunice continua est sed eam ob causam, quam significauit, contumacissima circa initia; illumque ad vetriculum descendit, mollior sensum & rarior efficitur. Vbiq. tamen præualida, vt ex pecorum ventribus solitos fuisse veteres Lybiæ incolæ parare sibi crumenas, in quarto de Morbis Hippocrates scripsit. Rectis hæc in texta est fibris. Externa vero crassior, sed canosior & mollior, transuersis duntaxat referta fibris. Cuius fibrarum diuersitatis ea fuit ratio, vt interiores rectæ cibi potiusque attractioni famularentur; exteriores transuersæ expulsiõnem eam, quo vomendofit, perficerent. Attractio semper est necessaria, expulsio interdum & propter occasiones quædam. Quæquam hæ ipse transuersæ, dum in inferioribus stomachi partibus laxantur atque in superioribus cõtrahuntur glutitione adiuuant. Propter eam glutite facilius est, quàm vomere: non solum quia deorsum facilius, quàm sursum pellitur corpus graue: sed etiam quia ambabus tunicis operatibus glutimus, trahente vna, altera contrahente, & trudente: vomimus autem externa tantum agente & trudente, nulla autem trahente. Denique fibras obliquas tunicis hisce adesse nõ oportuit. Quoniam cum hæ ad retinendum comparatæ sint, minùs fuisset promptus cibi transitus, maximamque diutius hærens molestiam atulisset.

Stomachi substantia.

C Cuius fibrarum diuersitatis ea fuit ratio, vt interiores rectæ cibi potiusque attractioni famularentur; exteriores transuersæ expulsiõnem eam, quo vomendofit, perficerent. Attractio semper est necessaria, expulsio interdum & propter occasiones quædam. Quæquam hæ ipse transuersæ, dum in inferioribus stomachi partibus laxantur atque in superioribus cõtrahuntur glutitione adiuuant. Propter eam glutite facilius est, quàm vomere: non solum quia deorsum facilius, quàm sursum pellitur corpus graue: sed etiam quia ambabus tunicis operatibus glutimus, trahente vna, altera contrahente, & trudente: vomimus autem externa tantum agente & trudente, nulla autem trahente. Denique fibras obliquas tunicis hisce adesse nõ oportuit. Quoniam cum hæ ad retinendum comparatæ sint, minùs fuisset promptus cibi transitus, maximamque diutius hærens molestiam atulisset.

Fibrarum ratio.

D Per collum igitur in media vertebrarum sede sub aspera descendit arteria, antetiorum locum necessarie magis functionis instrumento, quod in superiori, hoc est thoracis loco, consistit, libenter cedens. Cùm præsertim cartilagineo illo corpore non parè protegeretur. Verù ad quintâ thoracis vertebrâ tantisper ad dextrû deerrat latus, dum arteriæ magnæ ad inferiora descēdētī, quæ ex sinistro cordis

Car glutine facilius quàm vomere.

Stomachi situs.